

RECENZJA

Pracy doktorskiej mgr inż. arch. Bartłomieja Glogera
Pt. **Współczesne przekształcenia adaptacyjno-modernizacyjne
elżbietańskich i jakobińskich założeń pałacowych w Anglii
w świetle obowiązującego prawa i ograniczeń konserwatorskich**

Promotor: **Prof. dr hab. inż. arch. Jan Rabiej**

Zlecenie dziekana WA Politechniki Śląskiej z dnia 19.11.2020
(Ldz. RD-AiU/162/2019/2020)

1. Ogólna charakterystyka pracy

Przedłożona do recenzji praca doktorska zawiera 384 numerowane strony + 2 strony nienumerowane, formatu A4, redagowane komputerowo, dwustronnie wydrukowane i oprawione w formie książkowej, Tekst zasadniczy wraz z ilustracjami, tabelami i mapami zajmuje 355 stron. Po nim znajdują się streszczenia w języku polskim i angielskim, a następnie spis 132 ilustracji, po których umieszczono wykaz 49 tabel. Na końcu opracowania zamieszczono 15 stron bibliografii, w której wymieniono 110 anglojęzycznych i 3 polskojęzyczne pozycje. W skład bibliografii włączono także spis 155 adresów internetowych, przy czym wiele z nich dotyczy tego samego źródła, różniąc się tylko uszczegółowioną informacją jak np. Encyklopedia Britannica (26 pozycji) czy Historic England (34 pozycje). Do wydrukowanego egzemplarza dysertacji doktorskiej dołączono płytę CD, na której zarejestrowano kopię książki.

2. Temat, przedmiot, cel, teza rozprawy, kryteria wyboru.

Tematyka rozprawy związana jest z autorskimi badaniami procesu adaptacji i modernizacji rejestrowych zabytków architektury, w szczególności zaś studiami nad uwarunkowaniami, jakim proces ten podlega w realiach kształtowanych przez angielskie prawo budowlane oraz wymogi państwowego systemu ochrony dziedzictwa architektonicznego. Doktorant do swych analiz szczegółowych wybrał wiejskie założenia rezydencjonalne (tzw. *country houses*) ery elżbietańskiej i jakobińskiej (z lat 1540-1640). Są to obiekty o najwyższej wartości kulturowej, zaliczone do klasy I, II i II*, które utożsamia się z okresem największego rozkwitu gospodarczego i kulturowego kraju. Omawiany przez Doktoranta okres był czasem względnego spokoju i ekonomicznego rozkwitu Anglii, który wpłynął na rozwój budownictwa rezydencjonalnego w tym kraju. Forma i plan takich rezydencji miały odtąd odzwierciedlać przede wszystkim status właściciela, świadczący o jego wysokiej pozycji społecznej, a zarazem dostarczać mu komfortu i przyjemności w zamieszkiwaniu. Ówczesne atuty tego typu obiektów znacznie się obecnie zdezwuowały, choć sama architektura stała się cennym zabytkiem, prezentującym także styl życia elit tamtego okresu czasu. Adaptacja tego typu obiektów jest zawsze dużym wyzwaniem dla architektów.

Oczekuje się bowiem od projektantów nie tylko spełnienia wymogów związanych z konieczną konserwacją i modernizacją substancji zabytkowej, ale też atrakcyjnego dla użytkowników programu funkcjonalnego i odpowiedniej kreacji architektonicznej pozwalającej na ciekawą prezentację oryginalnych walorów zabytkowych danego miejsca. Problemy z jakimi borykają się architekci przy modernizacjach i adaptacjach zabytków do nowych funkcji (często zupełnie różnych od funkcji pierwotnej) mają charakter uniwersalny. Angielskie prawo ochrony dziedzictwa kulturowego uważane jest powszechnie jako jedno z najlepszych. Dlatego idea prezentacji i weryfikacji rozwiązań angielskich, zastosowanych w rezydencjach z tego okresu czasu, wyjątkowych w swym ideowym i formalnym kształcie, wydaje się być zagadnieniem wartym do przebadania. Wydaje się to ważne, zwłaszcza w kontekście dalszej aplikacji systemu do stosowania aktywnej ochrony także i innego typu zabytków, w innych krajach. Model weryfikacji rezultatów realizacji konserwatorskich, zaproponowany przez Doktoranta, w kontekście obowiązujących regulacji innych krajów, może stać się przyczynkiem do środowiskowej dyskusji na temat generalnego kierunku zmian polityki ochrony zabytków, która skuteczniej przeciwdziałałaby marginalizacji zabytków poprzez zgodę na „ich racjonalną komercjalizację”. Układ pracy doktorskiej oraz tok logicznych wywodów Autora podporządkowane zostały podstawowemu celowi jakim jest konfrontacja metod dostosowania obiektów zabytkowych do współczesnych zasad zrównoważonego rozwoju regionu z wymogami polityki ochrony konserwatorskiej zabytków w Anglii.

Autor wytyczył cztery cele szczegółowe dysertacji doktorskiej (str. 30 i 31) jakimi są:

- Cel 1. „Zgromadzenie oraz analiza materiałów badawczych nt. przedmiotowych wiejskich założeń pałacowych...., w tym: literatura przedmiotu grupa I, grupa II-dokumentacji projektowej dla wybranych realizacji i grupa III- sporządzenie inwentaryzacji zdjęciowej;
- Cel 2. „Analiza historyczno-architektoniczna –zatem identyfikacja kolejnych głównych etapów historycznego rozwoju wyselekcjonowanych obiektów.....”;
- Cel 3. „Analiza zrealizowanych przekształceń adaptacyjno-modernizacyjnych (programu funkcjonalno-użytkowego, przekształcenia historycznej struktury konstrukcyjno-budowlanej, korekt uwarunkowanych wymaganiami przeciwpożarowymi, przekształceń zapewniających poprawę bilansu energetycznego);
- Cel 4. „Opracowanie zestawień tabelarycznych (kart ewidencyjnych obiektów z przekazem dotyczącym zakresu informacji ewidencyjno-historycznej, działań projektowych oraz zrealizowanych interwencji), a także podsumowujących tabel zbiorczych z informacjami nt. (charakterystyki architektoniczno-budowlanej, walorów zabytku, wymagań funkcjonalno-technicznych, zakresu przekształceń, itp...).

Generalnie, wytyczone przez Doktoranta cele pomocnicze zapewniają osiągnięcie celu głównego rozprawy i zapowiadają interesujące wyniki podjętych przez Autora analiz i badań. Trudno jednak zgodzić się recenzentowi, z tak sformułowanym celem badawczym nr 1. Cel naukowy tekstu lub badań określa się zazwyczaj w kontekście niewiedzy, czyli jakiegoś naukowego problemu, który można wyrazić pytaniem, czy postawioną hipotezą. Celem naukowym może być analiza stanu badań w oparciu o literaturę przedmiotu, a nie samo zgromadzenie materiału do badań. Trzeba jednak taką analizę przeprowadzić i wykazać, że takiego przeglądu jeszcze nie przeprowadzono. Wobec znikomej ilości pozycji naukowych publikowanych w języku polskim, takiego celu osiągnąć nie sposób, a wśród badaczy z kręgu kultury angielskiej jest już wiele opracowań tego typu. Sporządzenie inwentaryzacji fotograficznej, może stanowić dobry materiał ilustracyjny dla realizacji innych celów.

Doktorant dodatkowo nadmienia, że jego rozprawa „ma na celu przybliżenie historii angielskiej architektury rezydencjonalnej w czasie największego rozkwitu państwa, ...” (s. 31), co jest bardzo istotne, gdyż na polskim rynku wydawniczym brak jest stosownych opracowań, dotyczących architektury

okresu dynastii Tudorów. Dlatego należy się zgodzić, że przedstawiona do oceny praca ma także cel poznawczy.

Autor w swym opracowaniu nie przyjął żadnych hipotez badawczych, natomiast sformułował kryteria dokonanej selekcji badanych przykładów. Do swych badań wstępnych Autor wyodrębnił 50 reprezentatywnych zespołów pałacowych, pochodzących z omawianego okresu. Ich zestawienie w formie tabeli (Tabela I) pozwoliło na wskazanie czterech głównych grup funkcjonalnych: mieszkalna (rezydencjonalna), muzealna, edukacyjna i hotelowa. Doktorant nie podaje jednak informacji ile wszystkich tego typu obiektów zachowało się na terenie Anglii. Nic też nie wiadomo o kryteriach wyboru dla „reprezentatywnych 50 obiektów”, ani o tym czy jeszcze inne typy funkcji (np. sanatoryjna: domy spokojnej starości, ośrodki rehabilitacyjne, lub funkcja reprezentacyjna: siedziby stowarzyszeń, fundacji itp., komercyjna czy biurowa itd.) występują w innych założeniach rezydencjonalnych tego typu..

Do dalszych analiz Doktorant z wyróżnionych 50 kompleksów wybrał po 3 zespoły reprezentujące cztery wymienione powyżej przez Autora funkcje, które znajdują się w odległości do 300 km od Londynu (kolejne kryterium zastosowane ze względów praktycznych, jak to określił Autor). Dodatkowo miały to być kompleksy: „o największym potencjale ze względu na liczbę zarejestrowanych podań planistycznych dotyczących realizacji przekształceń adaptacyjno-modernizacyjnych”. To kryterium jest zdecydowanie zasadne, gdyż świadczy o atrakcyjności danej lokalizacji, natomiast kategoria: „możliwość dojazdu publicznymi środkami transportu” (str. 35) ma charakter pragmatyczny a nie naukowy, chyba że Autorowi chodzi o łatwy publiczny dostęp do kompleksu, co powinien dokładniej tu wyjaśnić. Wybrany zbiór obiektów Autor zweryfikował pod kątem trzech głównych problemów, wpływających na ograniczenia występujące przy modernizacji lub adaptacji budynków do nowych funkcji. Są to: wprowadzenie nowych jakości programu funkcjonalno-użytkowego, udostępnianie obiektu dla osób niepełnosprawnych oraz usprawnienia ochrony przeciwpożarowej. Wcześniej wspominał też o analizie działań zmierzających do poprawy jakości energetycznej obiektów (str. 37). Finalnie powstała grupa 12 zespołów pałacowych, które w dalszej części rozprawy opisano i poddano analizie szczegółowej pod kątem występowania wymienionych wyżej problemów badawczych.

3. Stan badań (podrozdział III do Części pierwszej pracy -Wstępu).

Stan badań został przedstawiony w formie omówienia ośmiu pozycji wydanych przez English Heritage i Historic England – organizacji opiekujących się zabytkami budownictwa w Anglii. Są to jak Autor zaznacza „swoiste kompendia dla uczestników procesu budowlanego” (s.10). Obie te organizacje (w ramach swej misji edukacyjnej i prewencyjnej) wydają co roku wiele publikacji, przeznaczonych dla różnych grup społecznych i zawodowych - ludzi zainteresowanych ochroną i zarządzaniem zabytkami. Wiele z wydawanych przez nie pozycji stanowi rodzaj przewodnika wspomagającego zrozumienie zasad ochrony zabytków, a także propagującego przykłady dobrych praktyk konserwatorskich oraz różnego typu rozwiązań stosowanych w skomplikowanym systemie projektowo - wykonawczym związanym z ochroną zabytków. W tym względzie angielskie doświadczenia są bogate i godne naśladowania. Zaproponowany przez Doktoranta wybór pozycji pozwala na ogólne wprowadzenie w specyfikę systemu ochrony zabytków w Anglii i pozwala zrozumieć podstawowe zasady konserwatorskie jakimi powinien się kierować projektant, chociaż wybrane pozycje mają głównie charakter popularno-naukowy.

Kolejne cztery pozycje omawiane w tym podrozdziale to trzy monografie o charakterze ogólnym, opisujące przekrojowo rozwój architektury rezydencjonalnej w Anglii (Gotch, 1909), historię

powstania i rozwoju formy „country house” w okresie panowania Tudorów i w czasach jakobińskich (Airs, 1995) (Girouard, 2009) oraz realizacjom R. Smythsona- czołowego architekta tamtych czasów (Girouard, 1983). Trudno recenzentowi ocenić słuszność wyboru dokonany przez Doktoranta z niezmiernie bogatej literatury anglojęzycznej dotyczącej przedmiotowego zagadnienia. Mark Girouard jest niezaprzeczalnie najwyższym autorytetem w tej tematyce, jednak ze względu na problemy związane z adaptacjami tego typu obiektów, należałoby dodać choć kilka pozycji omawiających funkcjonalność pomieszczeń w takich kompleksach i sposób funkcjonowania w nich poszczególnych grup ludzi (np. zasada wydzielenia komunikacji dla służby). Interesujące są także pozycje omawiające programy zdobienia fasad. Zdaniem recenzenta możliwość utrzymania historycznego rozdziału komunikacji i odrębności poszczególnych stref przebywania, stanowiłyby zasadne wyzwanie dla adaptującego obiekt architekta. Polecanymi w tym zakresie byłyby wyniki badań opublikowane m.in. przez D. Arnold (1998), G. Doherty (2009), P. Thornton (1978) czy S. West (1999). Mimo wymienionych braków, wybór literatury i omówieniu stanu badań daje przekonanie, że Kandydat ma wystarczającą wiedzę teoretyczną, pozwalającą prowadzić wytyczony tematem rozprawy kierunek badań naukowych.

4. Metodologia.

Zaproponowane przez Doktoranta metody badawcze są właściwe i mogą prowadzić do osiągnięcia celu pracy. Zarówno analizy całościowe jak i studia przypadków, poddane zostały krytycznej ocenie. Zostały także odpowiednio usystematyzowane, dzięki autorsko opracowanym zestawieniom tabelarycznym, co ułatwiło prowadzenie analiz porównawczych wg zadanych kryteriów. Doktorant bardzo sprawnie posługuje się technikami dokumentacyjnymi, tworzy tabele i schematy. Wszystkie wybrane przykłady zobrazowane są autorskimi zdjęciami.

5. Struktura dzieła.

Dysertacja składa się z trzech części. Część pierwszą stanowi „Wprowadzenie”, zawierające omówienie tematu, celów, zakresu, stosowanych metod badawczych i prezentację stanu badań zagadnienia (omówione w punktach 2-4 recenzji).

Główną część merytoryczną tworzą cztery rozdziały opracowania części drugiej:

-Rozdział 1. pt. „Charakterystyka i analiza stanu istniejącego przedmiotowych zespołów pałacowych” zawiera omówienie historii Anglii wraz z charakterystycznymi formami renesansowej architektury rezydencjonalnej, tworzonej i rozwijanej w czasach panowania dynastii Tudorów oraz kontynuowanych w czasach jakobińskich.

-Rozdział 2. pt. „Współczesna koncepcja administracji zabytków w świetle uwarunkowań formalno-prawnych”, omawia i analizuje współczesny system ochrony zabytków obowiązujący na terenie Anglii.

-Rozdział 3 pt. „Analiza zrealizowanych projektów przekształceń adaptacyjno-modernizacyjnych przedmiotowych założeń pałacowych” zawiera omówienie wyników studiów i analiz przeprowadzonych przez Doktoranta na wybranych 12 założeniach pałacowych typu „country house”, oraz charakterystykę przeprowadzonych w nich prac adaptacyjno-modernizacyjnych.

-Rozdział 4 pt. „Synteza efektów zrealizowanych projektów przekształceń adaptacyjno-modernizacyjnych przedmiotowych założeń pałacowych” jest rodzajem podsumowania trzech rozdziałów poprzednich..

Część trzecia i ostatnia pracy nazwana została przez Doktoranta: „Wnioski końcowe” zawiera podsumowanie realizacji celów i wnioski dotyczące dalszych badań.

6. Szczegółowe uwagi merytoryczne.

A. Część pierwsza dysertacji omówiona została powyżej (punkty 2-4).

B. Część druga to podstawowy tekst monografii, który podzielony został na cztery główne rozdziały.

Rozdział 1 ma (zgodnie ze swym tytułem) zaprezentować historię rozwoju kompleksu rezydencjonalnego typu „country house” w Anglii w czasach ery elżbietańskiej i jakobińskiej. Cel ten został zrealizowany, chociaż do opracowania tego rozdziału wkradło się kilka błędów. W podrozdziale 1.1. pt. „Analiza konserwatorsko-historyczna” (str. 43), próżno szukać informacji na temat „przedmiotowych zespołów pałacowych”, gdyż w całości tekst poświęcony jest omówieniu panującego w Anglii prawa związanego z projektowaniem w otoczeniu zabytkowym, oraz także przeglądowi różnych dokumentów funkcjonujących w ramach regulacji o ochronie zabytków i polityki planowania przestrzennego. Cała treść tego podrozdziału powinna się więc znaleźć w kolejnym rozdziale dysertacji (Rozdział 2), w którym Autor omawia politykę ochrony zabytków w Anglii. Takie same uwagi odnoszą się do następnego podrozdziału 1.2. pt. „Stan techniczny podmiotowych założeń pałacowych”(str. 49). Zamiast opisu stanu zachowania „country house” mamy opis dokumentu pt. „Spis zagrożonych zabytków”, jaki utworzono w Anglii w 2008 roku, wraz z omówieniem zasad jego funkcjonowania. Wśród ok. 5000 różnego typu zabytków są też podmiotowe założenia pałacowe, jednak Autor nie ujawnia stosunku jaki stanowią wobec wszystkich zabytków znajdujących się na liście. Przy końcu tego podrozdziału wspomina wprawdzie o dwóch przykładach znajdujących się na tejże liście (pałac Apethorpe oraz stajnie znajdujące się przy pałacu Aston Hall), ale przedstawia ich problematykę zaledwie w 2-3 zdaniach, nie omawiając stanu ich zachowania. Kolejny podrozdział Rozdział 1- (1.3) pt. „Analiza przemian funkcjonalno-przestrzennych w latach 1485-1640” (str. 52) Doktorant rozbił na 4 dodatkowe części poprzedzone wstępem. Zdaniem recenzenta ta część powinna pozostać jako główne opracowanie realizujące problematykę zaanonsowaną w tytule omawianego Rozdziału 1. Dopiero od tej strony (str.52) możemy wyczytać informacje które realizują jeden z wyznaczonych we Wstępie celów pracy, jakim jest historia angielskiej architektury rezydencjonalnej w czasie panowania dynastii Tudorów (s. 31). W podrozdziale (1.3) przedstawiona została zwięzła historia ewolucji architektury typu „country house” na tle historii powszechnej Anglii, którą oparto w całości na wynikach badań różnych angielskich specjalistów. W Polsce (jak dotąd) brak było opracowań naukowych na temat angielskiej architektury rezydencjonalnej. Zupełnym wyjątkiem jest artykuł M. Brykowskiej „O architekturze „Manor Houses” w Anglii: od połowy XIV do początku XVII wieku” opublikowany w Roczniku Historii Sztuki w 2005 r. Dlatego ta część pracy jest szczególnie cenna i powinna być (może jako kolejna pozycja w dorobku Doktoranta) w przyszłości rozbudowana oraz opublikowana. Historia rozwoju tej formy architektury rezydencjonalnej została wzbogacona przez Autora informacjami na temat wprowadzanych przy wznoszeniu tych obiektów nowych materiałów i technik budowlanych (Rozdział 1.3.4). Kolejny podrozdział (1.4.) omawiający przekształcenia układów założeń rezydencjonalnych (str. 68) wymaga jeszcze dopracowania. Przy omawianiu tak skomplikowanych funkcjonalnie i formalnie obiektów, wręcz niezbędne jest posługiwanie się rzutami budynków z wrysowaną stratygrafią. Rozdział ten ilustrują tylko dwie fotografie fasady Hever Castle (Il. 7) i domu manoralnego Grat Chalfield Manor (Il. 8). Skrótowy opis typowego układu „donżonu” i „manor house” zamieszczony w opracowaniu nie wyjaśnia wystarczająco rozwoju formy „country house”. Kolejny podrozdział (1.5) dotyczący typologii planów założeń pałacowych zobrazowano zestawieniem tabelarycznym (Tabela IV), w którym wyróżniono 7 typów układów rzutów (str.72). Zdaniem recenzenta niezbędne jest w tej tabeli podanie kilku nazw rezydencji reprezentujących każdy z wyodrębnionych typów układu rzutu.

Bardzo interesujące jest natomiast podsumowanie Rozdziału 1, które Autor przedstawił w formie tabeli zestawiającej okres panowania danego władcy z wyróżnionymi przez siebie zmianami i nowymi ideami jakie pojawiły się w angielskiej architekturze rezydencjonalnej w tamtym czasie. (Tabela V) (str.73). Problemem pobocznym natomiast jest zestawienie różnego typu wydarzeń z historii rodziny panującej (Tabela VI), który można pominąć, jako nie wnoszący nic istotnego, w temat rozprawy.

Rozdział 2 pt. „Współczesna koncepcja administracji zabytków w świetle uwarunkowań formalno-prawnych” zapowiada omówienie obowiązującego systemu ochrony zabytków w Anglii oraz zasad wynikających z założeń polityki planowania przestrzennego. Zdaniem recenzenta nie ma sensu w opracowaniu na temat przekształceń architektury (nawet jak się ją omawia w świetle prawa państwowego i zasad konserwatorskich) omawiać : „Ustrój polityczny Wielkiej Brytanii” (Rozdział 2.1), oraz „Podział administracyjny Anglii” (Rozdział 2.2). Recenzenta nie przekonuje również decyzja Autora o wstawieniu do tego opracowania także genezy angielskiego ustawodawstwa ochrony zabytków” (Rozdział 2.3). Historia kształtowania się systemu ochrony zabytków w Anglii jest raczej powszechnie znana w środowisku naukowym i była wielokrotnie opisana nawet i w Polsce (np. „System ochrony zabytków w wybranych krajach europejskich” NID w 2011 r., czy K. Murawska, „Ewidencja zabytków architektury i budownictwa w Anglii 1982 r.). Miejsce to można było wypełnić chociażby informacjami na temat procesu zatwierdzania projektów modernizacyjnych dla zabytków rejestrowych, co jak mi nie mam Autor zna doskonale z autopsji, a nie jest to zagadnienie tak powszechnie znane, a dodatkowo mogłoby się to przydać do dalszych badań porównawczych..

Rozdział 3 pt. „Analiza zrealizowanych projektów przekształceń adaptacyjno-modernizacyjnych” to zasadnicza (licząca 200 stron) część pracy, która pozwala zbudować dalsze wnioski odpowiadające założonym celom i problemom badawczym. W ramach tego rozdziału, omówione zostały wyniki badań autorskich 12 wybranych przez Doktoranta założeń pałacowych typu „country house”, pochodzących z okresu od końca XV do połowy XVII wieku. Każdy przykład został omówiony osobno, według takiego samego schematu, w których kolejne zagadnienia tworzą podpunkty. Tak więc dla każdego przypadku, po generalnym omówieniu lokalizacji danego kompleksu, została przedstawiona historia całego założenia pałacowego, powstanie i kolejne fazy rozbudowy głównych budynków kompleksu, a następnie program przekształceń funkcjonalno-użytkowych dokonanych podczas ostatnich prac modernizacyjno-adaptacyjnych. Analizie poddano także zmiany konstrukcyjno-budowlane jakie dokonano w strukturze zabytku, realizując nowy program użytkowania. Przedstawiono również działania podjęte celem usprawnienia zabezpieczenia przeciwpożarowego i poprawy bilansu energetycznego budynku. Omówienie każdego z przykładów wzbogacono archiwalnymi ilustracjami, własnoręcznie sporządzonymi stratygrafiami budynku oraz autorskimi zdjęciami. Ten rozdział w całości oceniam najwyżej. Małym uzupełnieniem mogłaby być większa ilość odpowiednich rzutów i przekrojów, lepiej obrazujących szczegółowo komentowane zmiany jakie dokonano w obiekcie. Niezmiernie ciekawym zbiegiem jest podsumowanie omówienia każdego z obiektów, zbudowane w formie tabel nazwanych przez Doktoranta „Karta Ewidencyjna...” (np. str.106, 125, 152 i in.). W tabelach tych obok podstawowych danych (o charakterze ewidencyjno-historycznym), zamieszczono skrótowe informacje związane zakresem interwencji dokonanej w obiekcie podczas ostatnich prac modernizacyjno-adaptacyjnych, a w szczególności zmian funkcjonalnych, zmian konstrukcyjno-budowlanych i modernizacji infrastruktury technicznej w budynkach.

Rozdział 4 pt. „Synteza efektów zrealizowanych przekształceń adaptacyjno-modernizacyjnych przedmiotowych założeń pałacowych” zawiera syntezy zaczerpnięte z podsumowań tabelarycznych dla każdego z omawianych przykładów. Autor już na tym etapie buduje szereg wniosków podsumowujących, które wynikły z prowadzonych wcześniejszych analiz, wyprzedzając w pewien sposób to, co powinno być zamieszczone w trzeciej części opracowania, zatytułowanej „Wnioski

Końcowe". Na wyróżnienie jednak zasługuje przeprowadzona skrupulatna ocena zmian jakie zaszły w każdym z omawianych obiektów po przeprowadzonej realizacji adaptacyjnej czy modernizującej i ich analiza pod kątem wpływu na zachowanie wartości zabytkowych obiektu. Wyróżnione zalety i wady uzupełniają autorskie rekomendacje dla ewentualnych dalszych działań. Podpunkty rozdziału 4 dotyczące nowych koncepcji zarządzania zabytkami (Rozdział 4.3, 4.3.1., 4.3.2, i 4.3.3) powinny zostać przeniesione do wcześniejszego rozdziału (nr.2), traktującego m.in. także o współczesnych koncepcjach zarządzania zabytkami.

C. Część trzecia i ostatnia zawiera **Wnioski końcowe**. I tutaj zdaniem recenzenta część załączonego materiału (wstęp, można przesunąć do rozdziału 2 części poprzedniej, omawiającego system ochrony zabytków w Anglii. Jako podsumowanie, w zupełności wystarczy treść podana w podrozdziałach I-IV omawiających konkluzje jakie powstały przy realizacji celów pracy i pewne krytyczne uwagi sformułowane przez Doktoranta w kontekście zestawień zalet, strat i rekomendacji dla badanych przykładów. Przedstawione wyniki badań pozwalają na wydatne uzupełnienie wiedzy na temat historii angielskiej architektury rezydencjonalnej w czasie największego rozkwitu państwa ery elżbietańskiej i jakobińskiej a ponadto dzięki autorskiej metodzie zestawień, opartych na analizach indukcyjnych dostarczyły oryginalny wkład w rozwój badań naukowych.

7. Ocena formalna pracy

1. Recenzowana praca ma charakter interdyscyplinarny (historia architektury, konserwacja zabytków, zarządzanie, marketing, i prawo budowlane oraz polityka ochrony zabytków). Jej podstawą jest jednak architektura i urbanistyka.
2. Rozprawa napisana jest językiem klarownym, przyswajalnym dla czytelnika. Doktorant zadbał, aby polskiemu czytelnikowi ułatwić zrozumienie znaczenia nieprzetłumaczalnych pojęć charakterystycznych dla angielskiej architektury rezydencjonalnej z omawianego okresu, wstawiając słownik z objaśnieniami. W przypadku decyzji o publikacji opracowania konieczna jednak będzie recenzja stylistyczna i językowa całości tekstu.
3. Doktorant zachowuje logiczny ciąg wyводу, wykazując się umiejętnością opisu zjawisk i poprawnym wnioskowaniem oraz interpretacją wyników swoich badań.
4. Tekst rozprawy zilustrowany jest bogato zdjęciami, historycznymi mapami i planami. Bardzo pomocne i czytelne są tabele, a zbiorcze zestawienia ułatwiają podsumowanie studiów i badań autorskich.

8. Wnioski końcowe

1. Przedstawiona praca stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, jakim jest w tym przypadku zebranie, uporządkowanie i usystematyzowanie wiedzy o historii powstania i rozwoju angielskich rezydencji pałacowych ery elżbietańskiej i jakobińskiej, w tym także o problemach występujących w tego typu obiektach zabytkowych w wyniku dokonywanych interwencji modernizacyjnych i adaptacyjnych. Problemy sformułowano na podstawie analizy interwencji dokonanych w ostatnich latach, w wybranych 12 reprezentatywnych kompleksach, które w istotny sposób wpłynęły na zachowanie i ekspozycję ich wartości zabytkowych. Ujęcie problemu związanego z poszukiwaniem najbardziej wyważonych rozwiązań spełniających wysokie wymagania angielskiego system ochrony dziedzictwa zostało w tej pracy poszerzone i pogłębione przez wprowadzenie metod typologiczno-morfologicznych, w autorskich zestawieniach tabelarycznych, co umożliwiło Doktorantowi

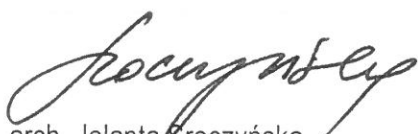
badania porównawcze i obiektywną ocenę osiągniętych rezultatów. Tą część pracy uważam za szczególnie wartościową, bo zastosowana tu metoda pozwala na aplikację takich badań dla podobnych realizacji, podejmowanych w innych krajach.

2. Doktorant wykazał się znajomością badanej problematyki a jego doświadczenia praktyczne, jako architekta z pełnymi uprawnieniami, mieszkającego i pracującego na terenie Wielkiej Brytanii pozwoliły na stworzenie opracowania rzetelnego i nowatorskiego. Zaprezentowana metoda wspomagającą ocenę wpływu planowanych interwencji budowlanych w obiektach zabytkowych na zachowanie walorów zabytkowych miejsca jest cennym wkładem w dyskusję środowiskową toczącą się od lat wokół najlepszego systemu ochrony zabytków, który wpisuje się w politykę zrównoważonego rozwoju regionu.

3. Zgłoszone uwagi nie zmniejszają wartości pracy, ale sugerują poprawki istotne, jeśli praca byłaby przeznaczona do publikacji w całości lub w postaci artykułów.

4.. Oceniając generalnie dobór problematyki badawczej i temat rozprawy, po analizie celów i problemów badawczych, przyjętych metod i rezultatów, wniosków badawczych, biorąc pod uwagę ocenę merytoryczną i formalną pracy, stwierdzam, że **praca mgr inż. arch. Bartłomieja Glogera pt. „Współczesne przekształcenia adaptacyjno-modernizacyjne elżbietańskich i jakobińskich założeń pałacowych w Anglii w świetle obowiązującego prawa i ograniczeń konserwatorskich”, wykonana pod kierunkiem prof. dr hab. inż. arch. Jana Rabieja, spełnia wymogi rozprawy doktorskiej oraz odpowiada wymaganiom stawianym pracom doktorskim w myśl Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami).**

Wnoszę więc do Rady Wydziału Architektury Politechniki Śląskiej o dopuszczenie jej do dalszych etapów przewodu doktorskiego oraz do publicznej obrony.

Dr hab. inż..arch. Jolanta Śroczyńska
Wydział Architektury Politechniki Krakowskiej